

בשיטת רש"י בדין טומאת קבר

לרקיע טמא דטומאה רזוזה שאין לה אהל טפח זוקעת ועולה עכ"ל, הרי דהכא נקיט רש"י דסגי ז'רוס הפסק טפח ממנו ולקרקע' ואין הטומאה ממעטת את החלל.

ונראה דקצירא ליה לרש"י דחלוק בזה דין אהל להביא את הטומאה מדין חזינה בפני הטומאה, דהנה בריש פרק קמא (ד) מ"יירי רש"י להדיא לענין חזינה בפני הטומאה, ובה ס"ל לרש"י דבעינן חלל טפח פנוי דוקא, וכל היכא דליכא חלל טפח פנוי בין הטומאה לגג שכנגדה הרי היא זוקעת ועולה, משא"כ לעיל (י) דמבואר ברש"י דסגי ז'רוס הפסק טפח ממנו ולקרקע' הרי מ"יירי רש"י לענין להביא את הטומאה, ובה ס"ל דסגי דאיכא טפח עם מקום הטומאה [וכש"כ רש"י שם ולא חוץ כו' לא הזכיר רש"י דסגי בטפח ממנו ולקרקע].

וביאור הדברים הוא, דהנה במתני' דאהלות (פ"ג מ"ז) תנן טפח על טפח על רוס טפח מרובע מביא את הטומאה וחוץ בפני הטומאה, ובפשוטו חד דינא הוא, דבין לענין הבאת טומאה ובין לענין חזינה בפני הטומאה תלי בשם אהל, דאף לענין לחוץ בעינן שם אהל דוקא, דרק אהל מחלק המקום וע"ז אין הטומאה זוקעת מעבר לאהל.

אולם מדברי רש"י בגדה (כו) נראה לא כן וז"ל טפח על טפח על רוס טפח אהל קטן שהוא טפח אורך וטפח רוחב ורוס חללו טפח, מביא הטומאה אם כזית מן המת צד זה וכלי צד זה הוה טמא כלי מחמת אהל המת, וחוץ בפני הטומאה אם טומאה תחתיו וכלי על גביו הכלי טהור, ולהכי נקט על רוס טפח דאי הוה חלל רומו פחות מטפח הויה טומאה רזוזה וכנגדו למעלה עד לרקיע טמא כדאמר' בהעור והרוטב ולענין אטווי טומאה נמי לא מ"ייתי דלאו אהל הוא עכ"ל, הרי דחילקן רש"י לתרתי, דטעמא דבעינן רוס טפח לחוץ בפני הטומאה משום דאי הוה חלל רומו פחות מטפח הויה טומאה רזוזה' (ול' רש"י חולין קכה ז' רזוזה כל דזר שאין לו מקום ריח קרי רזון ופחות מטפח לאו חלל הוא ונקרא מה שבתוכו רזון) ואילו טעמא דבעינן רוס טפח להביא את הטומאה פירש רש"י ד'אטווי טומאה נמי לא מ"ייתי דלאו אהל הוא', ומשמע דלענין לחוץ בפני הטומאה לא תלי אי אית ליה שם אהל או לא, אלא תלי אי הויה טומאה רזוזה או לא.

וחזינו מדברי רש"י, דבאמת לענין לחוץ בפני הטומאה לא מהני אהל מ"ידי, דמ"מ הרי הוא מאהיל על הטומאה,

א"ידי דסלקינן מפרק כהן גדול דנזיר ונחתין למסכתא דסוכה, אמינא אימא מילתא דשייכא לתרוויהו.

בפרק הישן (כא) חזירות היו זנויות זירושלים על גבי הסלע ותחתיהם חלל מפני קבר התהום כו' ופירש רש"י וז"ל שמא יש שם קבר ואין לו למת חלל טפח וטומאה שהיא רזוזה זוקעת ועולה לרקיע כו' עכ"ל, ומבואר בלשון רש"י דטומאת קבר הויה דוקא היכא דלית ליה למת חלל טפח, ותמהו האחרו' דהא להדיא תנן באהלות (פ"ז מ"א) איפכא דטומאת קבר הויה דוקא היכא דאיכא טפח על טפח, דתנן התם נפש אטומה הנוגע בה מן הצדדין טהור מפני שטומאה זוקעת ועולה זוקעת ויורדת אם היה מקום הטומאה טפח על טפח על רוס טפח הנוגע בה מכל מקום טמא מפני שהיא כקבר סתום.

ותירצו האחרו' דס"ל לרש"י כשיטת הראב"ד בפ"ז מטומאת מת (ה"ד) דנהי דבעינן דיהא זקבר עצמו חלל טפח על טפח, אך מ"מ בעינן נמי דהמת עצמו ימעט החלל [ויעוין עוד בדברי הראב"ד (פכ"ה מטו"מ ה"ז) ובכ"ד ונת' במקו"א] וה"נ כוונת רש"י הכא 'אין לו למת חלל טפח' היינו דליכא חלל טפח פנוי מלצד המת, אך זקבר עצמו איכא טפח, וכ"ה במיחוס לרש"י (נזיר ג) זה קבר סתום שאין בו חלל טפח בין המת והגולל שמתמא עכ"ל, אולם גדר הדברים צריך ביאור.

ונראה דביאור הדברים, דהנה נחלקו הראשונים בעיקר שיעורא דטפח על טפח זרוס טפח מביא את הטומאה וחוץ בפני הטומאה (פ"ג דאהלות מ"ז) האם הטומאה ממעטת את החלל ובעינן חלל טפח פנוי מלצד הטומאה, או דילמא אין הטומאה ממעטת את החלל, וסגי בחלל טפח עם מקום הטומאה.

ובדברי רש"י במכילתין אשכחנא לכאורה סתירה בזה, דלעיל בריש פרק קמא (ד) כתב רש"י וז"ל טומאה שיש לה אהל חלל טפח אינה זוקעת למעלה מן הגג, אבל טומאה רזוזה, שאין לה חלל טפח הימנה לגג שכנגדה עד לרקיע טמא, דזוקעת ועולה עכ"ל, הרי מבואר להדיא בדברי רש"י דבעינן חלל טפח בין הטומאה לגג שכנגדה, והיינו חלל טפח פנוי מלצד הטומאה, ואילו לעיל (יא) כתב רש"י וז"ל פחות מטפח לא מביא ולא חוץ, לא מביא את הטומאה אם טומאה תחת ראשו אחד, וכלים תחת ראשו שני, והיא קורה ארוכה ורחבה טפח וראויה להביא טומאה לא מ"ייתי, משום דליכא רוס הפסק טפח ממנו ולקרקע, ולא חוץ אם יש כלי על גבה כנגד הטומאה, אפילו עד

טפח פנוי מלצד הטומאה, אכתי אין לטומאה מקום והוא טומאה רלויה ודחוקה הבוקעת.

ומעתה יש לצאר שיטת רש"י, דאף דאין קבר מטמא אלא היכא דיש בו חלל טפח על טפח על רוס טפח וכדחנן באהלות, מ"מ בעינן דלא יהא חלל טפח פנוי, די"ל דגדר טומאת קבר הוא מחמת התפשטות טומאת המת בקבר וכמשמעות התוס' (ב"ב ק ז) ולהכי בעינן טפח על טפח ככל אהל הטומאה, וכן מהאי טעמא כל היכא דאיכא חלל טפח פנוי מלצד המת, שוב אין הקבר מטמא, דכיון דאין הטומאה רלויה בקבר הרי גג הקבר חוצץ בפניה, ורק היכא דאיכא בקבר חלל טפח עם המת, וליכא חלל טפח פנוי, איכא טומאת קבר, דבכה"ג לענין התפשטות טומאה הרי הטומאה מתפשטת בקבר ככל אהל (ואף בכתליו ואכמ"ל) ואילו לענין לחצוץ אין בכחו לחצוץ כיון דהוא טומאה רלויה דאין לה חלל טפח פנוי, ויש להאריך עוד בהנך ענייני.

אלא דין חציצה דינא אחרינא הוא, דבאמת כל דבר (שאמק"ט) בכחו לחצוץ בפני הטומאה, ואף היכא דאינו גבוה טפח היה ראוי דלחצוץ בפני הטומאה, אלא דאיכא דינא ד'טומאה רלויה' בוקעת' והיינו דטומאה רלויה ודחוקה שאין לה מקום, בכחה לבקוע החציצה, אך היכא דהך מחיצה גבוהה טפח, ויש לטומאה ריוח מקום טפח, לא היא טומאה רלויה, וממילא אין בכחה לבקוע החציצה [מיהו מלשון רש"י בעירוזין (ע"ה ז) טומאה רלויה שאין לה אהל לעצמה ובוקעת ועולה עד לרקיע והמאהיל על הגג טמא, וכל טומאה שאין לה אהל טפח בוקעת ועולה עד הרקיע כו' עכ"ל, משמע לכאורה דגדר טומאה רלויה נמי תליא בשם אהל].

ומעתה מיושבת היטב סתירת דברי רש"י, דלענין להביא את הטומאה דתלי בשם אהל, סגי בחלל טפח עם הטומאה, דמ"מ איכא שיעור אהל להביא את הטומאה, משא"כ לענין לחצוץ בפני הטומאה דיסודו משום דטומאה רלויה בכחה לבקוע חציצה, בעינן חלל טפח פנוי דוקא, דכל היכא דליכא חלל